

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

<i>Autor práce:</i>	Bc. Zdislava Kazmirowská
<i>Název:</i>	<i>Kästnerova Létající třída v českých překladech</i>
<i>Akademický rok:</i>	2020/2021
<i>Vedoucí diplomové práce:</i>	PhDr. Mgr. Petra Mračková-Vavroušová, Ph.D.
<i>Oponent:</i>	PhDr. Bc. Tomáš Svoboda, Ph.D.

Diplomová práce Z. Kazmirowské je relevantní sondou v oblasti dějin překladu, ve směru němčina–čeština. Práce má velmi konkrétně stanovený rámec, a to (kromě teoretických pojednání) translatologickou analýzu dvou překladů téhož díla a vyvození závěrů z této analýzy. Analyzovaným literárním dílem je román *Das fliegende Klassenzimmer* (1933) od Ericha Kästnera a dva české překlady tohoto románu, od Marty Třískové (1935) a Jitky Fučíkové (1961).

Práce zahrnuje šest kapitol a bibliografii. První čtyři kapitoly tvoří kontext pro empirickou analýzu, jejíž výsledky jsou uvedené v kapitole páté. V úvodních kapitolách jsou popsány cíle práce (včetně tří hypotéz) a dále literárně-historický kontext (E. Kästner, jeho tvorba a speciálně román *Létající třída*). Čtvrtá kapitola pak přechází k problematice dějin překladu, včetně důležitého zohlednění recepčního aspektu.

Práce jednoznačně vyniká zvolenou metodou translatologické analýzy, kdy se uplatňuje hybridní přístup. Jeho součástí je (jako „základní struktura“) lingvisticky orientovaný model K. Reišové, dále několik kategorií překladových postupů definovaných Jiřím Levým a relevantní kategorie týkající se výrazových změn, popřípadě výrazových posunů (viz str. 10 diplomové práce). Vedle těchto jazykových kategorií je překlad z 60. let 20. století podroben i analýze z hlediska cenzurních zásahů – s metodologickým odkazem na tzv. manipulační školu v translatologii.

Kromě vzorného vytyčení metody je velmi zdařilé i její uplatnění, kdy pozorované jevy jsou správně přiřazeny k odpovídající kategorii. Kladně hodnotím i to, že analýza je jak pozitivní (vyzdvihuje zdařilá řešení), tak místy i konstruktivní (navrhuje alternativní, vlastní překladová řešení). A to není vše: Diplomantka pro analýzu volí nikoli pouze mikrojazykovou rovinu, nýbrž soustředí se na úroveň textovou. Díky tomu dokáže posoudit jevy, jako je „překladatelské předjímání“ (str. 53; takto formulovaný termín je mimochodem novátorský), anebo pro lexikální analýzu zohlednit distribuci výrazů v díle jako celku (srov. analýzu překladu slovesa *sagen*, str. 71).

Práce dospívá k závěru, že v překladu od Marty Třískové (z roku 1935) sice lze nalézt jisté rysy, které odpovídají pojetí O. Fischera, a že Jitka Fučíková ve svém překladu (60. léta) využívá hovorový jazyk a je v něm patrný zájem o estetické působení jazykových prostředků, avšak obecně vzato hypotéza o tom, že se v překladech podaří doložit dobové překladatelské normy a konvence, nebyla potvrzena beze zbytku. Dále byl prokázán zásah cenzury do vydání *Létající třídy* z roku 1961, čímž se potvrdila druhá hypotéza diplomové práce. Pokud jde o překladatelský styl J. Fučíkové (třetí hypotéza práce), v analyzovaném překladu se

projevily některé postupy a tendence (obměňování verb dicendi, zesílená expresivita, používání deminutiv), jiné (např. přechodníky nebo výraznější aktualizace) však nikoli, a tedy se ani třetí hypotéza nepotvrdila zcela.

Jestliže jsem výše velmi pochválil metodu translatologické analýzy, dovoluji si uvést poněkud rezervovanější zpětnou vazbu k metodologické výstavbě práce v jejím závěru. Porovnání výsledků vyplývajících z analýzy s dosavadními poznatky týkajícími se dobových norem překladu je soustředěno do poměrně krátké kapitoly Závěr (oddíl čítá jednu tiskovou stranu). Snad by bylo bývalo vhodné vyčlenit pro účely srovnání samostatnou (pod)kapitolu. Obecně platí, že závěr má shrnovat skutečnosti průběžně popsané v práci, nikoli prezentovat zjištění nová. Zdá se tak, jako by se autorce již nedostávalo dostatečného časového rámce k finalizaci a usouvztažení celého pojednání. V hrubých obrysech jsou ale výsledky nastíněny a – což je samozřejmě velmi důležité – hypotézy jsou náležitě validovány, popřípadě nepotvrzeny.

Ještě připojím několik postřehů, jedná se však o drobnosti: U formulace „dočkal se i kritiky“ (str. 19) není upřesněno, zda pozitivní, či negativní, na str. 23 v prvním odstavci oddílu 2.3.3 chybí odkaz na zdroj informací, v následujícím odstavci by bylo vhodné explicitně uvést, z jakého roku jsou dané informace. Ve formulaci „Důvodem malého uznání Kästnerových knih nebyla jen národnost, ale [...] i skutečnost, že Kästner žil ve Spolkové republice Německo“ (str. 25) patrně chybí upřesnění „oficiálního“ uznání. Tři poznámky pod čarou na ploše více než 80stránkové práce se jeví přeci jen jako ne zcela dostatečné využití tohoto formálního prvku, jinak běžného v akademických pojednáních. Ve čtvrté kapitole by čtenářské recepci napomohlo, kdyby se před oddíl 4.1 zařadilo určité vstupní pojednání; na recipienta totiž působí poněkud překotně, když po hlavním nadpisu „Překlady Létající třídy“ následuje teoretický oddíl „Překladatelské normy a konvence“ (alternativně bylo možné celý pododdíl zařadit do teoretického úvodu). Komise, které po únoru 1948 ovlivňovaly činnost nakladatelství, bychom spíše označili za schvalovací, nikoli povolovací (str. 42). Věty kombinující češtinu a němčinu (např. „Chlapci odcházejí od Nekuřáka a *rannten in den Garten*, zatímco v překladu *vyběhli ze zahrady*“, oddíl 5.2.1) působí poněkud makarónsky a výklad se stává nesrozumitelný pro (hypotetického) čtenáře neznalého němčiny. Do odborné literatury (k cenzuře) ještě patří jména jako Nike Pokornová (publikovala speciálně o cenzuře a dětské literatuře) či Jaroslav Špirk.

Jazykově je práce vytríbená, téměř bezchybná, což je v pojednání, které se mimo jiné zabývá překladovými/jazykovými chybami, chvályhodné. Jako typografickou drobnost doplním, že písmeno „n“ za číselným odkazem na stránku z odkazované literatury (zkracující výraz „následující“ strana) se píše bez mezery, hned za číselným údajem a nezakončuje se tečkou.

K diskusi navrhuji následující otázky:

- 1) Co bylo impulzem k volbě díla pro analýzu? Jak významnou roli zde hrála okolnost, že dílo bylo přeloženo do češtiny dvakrát, a to s nemalým časovým odstupem?
- 2) Nezvažovala jste zařazení problematiky cenzury do podkategorie 5.2.5, tedy do pragmatických instrukcí?
- 3) Na str. 11 se uvádí: „V závěrečných pracích, jejichž téma představuje E. Kästner či jeho dílo a doba, jsou zpracována různá [...] hlediska.“ Upřesněte, kde jste uskutečnila rešerše těchto prací.
- 4) Na základě jakého kritéria jste zvolila časopisy Listy školské správy, Úhor a Zlatý máj pro účely zjištění příslušné recepce?

Shrnutí

Celkově konstatuji, že diplomantka ve své diplomové práci vyšla z relevantní literatury a náležitě si osvojila potřebné teoretické zázemí. Pro účely zkoumání si vytvořila velmi vhodný vlastní hybridní model translatologické analýzy. Byly vytyčeny tři hypotézy, jež autorka náležitě ověřila. Zjištěné jevy pak refleктоvala a shrnula v (byť poněkud sporém) závěru.

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení *v ý b o r n ě*.

V Praze dne 21. ledna 2021

Tomáš Svoboda